

De cimbaal als volwaardig instrument

Veronica Metz

In mijn praktijk werk ik met een oudere dame van 87 jaar. Via haar coach kwam ik in contact met de cimbaal, die zij bij de Stichting BOOM geleend had. Dit is een spel-o-theek voor ouderen. Je kunt het instrument ook een *citer of cither* noemen, maar op internet wordt het meer als cimbaal genoemd en verkocht.

Het cimbaal of cimbalom, niet te verwarren met het slagwerkinstrument cimbaal, is een traditioneel snaarinstrument dat behoort tot de plankcitera's. Het is de verzamelnaam voor alle citera's die percussief bespeeld worden. Het verschil met de citer is dat deze meestal is uitgebreid met een linkerkant voor akkoordsnaren (vaak vier snaren per akkoord) en de rechterkant waarop men de melodie speelt.

Andere verwante instrumenten zijn ook wel de hommel (Nederland, België) en de hammered dulcimer (Ierland). Ook de lier en de psalter behoren hiertoe.

Er bestaan veel verschillende namen voor vrijwel identieke instrumenten, afhankelijk van uit welk gebied het instrument stamt. De in West-Europa voorkomende varianten worden hakkebord of hackbrett genoemd.

De concertcimbalom, is verwant aan de piano. Het voornaamste verschil is dat bij de piano een ingewikkeld en kostbaar mechaniek is ingebouwd om de snaren aan te slaan, terwijl bij de cimbalom de bespeler, de cimbalist, dat zelf doet.

Het cimbaal, zoals ik die gebruik, is chromatisch gestemd en loopt derhalve in halve tonen op. Over het algemeen beslaat de cimbaal uit twee oktaven beginnend met a1. Je kunt het instrument met de vingers bespelen (meestal wijsvinger en middelvinger) of met een plectrum. De liedjes worden door middel van een kaart onder de snaren van het instrument geschoven. Op de kaart staat de melodie en het ritme van het lied in noten geschreven. Kinderen, volwassenen in muziektherapie en ouderen kunnen het instrument op deze wijze bespelen zonder muzikale voorkennis.

In eerste instantie lijkt de cimbaal een kinder-muziekinstrument. Bij aanschaf krijg je er een aantal kinderliedjes bij met daarnaast wat algemene liedjes.

Ik probeerde het instrument uit bij een bejaarde dame. Een oude dame wil ik geen kinderliedjes voorschotelen. Daarom heb ik liederen gekozen die voor volwassenen

bruikbaar zijn: Kumbayah en Dona Nobis Pacem. Het instrument blijkt een succes te zijn. Mijn cliënt kan nu op eenvoudige wijze allerlei liedjes ten gehore brengen. Zij heeft inmiddels zelf een cimbaal aangeschaft en het spelen van een aantal liedjes is een vast onderdeel van haar dagprogramma geworden. Ik maak nu inschuifkaarten van allerlei seizoensgebonden liedjes voor haar. Omdat zij vroeger veel katholieke liederen heeft gezongen, staan er liedjes uit haar bijbel en Marialieder op het cimbaalprogramma. Tijdens de muziektherapie begeleid ik deze cimbaal-liedjes met gitaar of piano. Tijdens maaltijdvieringen van haar parochie heeft ze met kerst en Pasen liederen ten gehore gebracht die ik met gitaar heb begeleid.

De werkdoelen van dit instrument in de muziektherapie zou ik als volgt willen omschrijven:

- het vergroten van het zelfvertrouwen: op eenvoudige wijze zijn allerlei liedjes uit te voeren
- het vergroten van de aandacht en de concentratieboog
- het bevorderen van de ervaring van samenspel en spelplezier als de melodie wordt begeleid met een snaarinstrument
- vanwege de ijle klank van het instrument kan het ook ingezet worden in het verwerken van verdriet, verlies en rouw
- het verbeteren van de fijne motoriek en de muzikale ontwikkeling.